

Leskiopas

~ opas nuorena leskeytyneelle

© Satu Kemppainen ja Suomen nuoret lesket ry, 2010
Opasta on päivitetty 2011, 2012 ja 2013

Taitto: Jyrki Pitkänen

4. painos, Kopijyvä Oy, Jyväskylä, 2013.

Opas on ladattavissa Suomen nuoret lesket ry:n internetsivuilta:
www.nuoretlesket.fi

Opasta voi tilata Suomen nuoret lesket ry:stä myös painettuna:
toimisto@nuoretlesket.fi tai puh. 044-751 3179

SISÄLLYSLUETTELO

HAUTAAMINEN	5
Kuolintodistus ja hautauslupa	5
Virkatodistus	5
Suruliputus	6
Kuolinilmoitus	6
Hautajaisjärjestelyt	6
Vainajan näkeminen arkussa	8
Sanomakellot ja kiitostaminen	8
Muihin kirkko- ja uskontokuntiin sekä kirkkoon kuulumattoman hautajaisjärjestelyt . . .	9
Hautapaikka	9
PSYKOSOSIAALINEN TUKI	11
Lapsesi tarvitsevat myös tukea	11
Vertaistukea	12
Potilasyhdistykset	14
Muita tukimuotoja	14
TALOUDELLINEN TUKI	17
Perhe-eläke	17
Leskeneläke	17
Lapseneläke	19
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	19
Yksinhuoltajakorotus lapsilisään	21
Eläkkeensaajan asumistuki	21
Hautausavustus	21
Muita taloudellisen tuen paikkoja	22
JURIDISIA VELVOITTEITA	23
Perukirja	23
Testamentti	24
Perintöverotus	24
Ositus ja perinnönjako	25
Veloista ja varallisuudesta	26
Pankkitilit ja niiden käyttöoikeus	27
Lapsen edunvalvonta	28
Oikeusapua	30
Lähteet	32

Seuraava paikka

Kuolema ei merkitse mitään...

Olen vain hiljaa siirtynyt seuraavaan paikkaan. Minä olen minä ja sinä olet sinä. Mikään ei ole välillämme muuttunut. Kutsu minua entisellä tutulla nimelläni, puhu minulle yhtä luontevasti kuin ennenkin. Älä muuta äänenpainoasi, älä käytä teennäisen kunnioittavaa tai murheellista sävyä. Naura niin kuin me aina nauroimme yhdessä huvittaville pikku jutuille. Rukoile, hymyile, ajattele minua – anna nimeni olla mukana kaikessa niin kuin se aina oli, luonnollisena osana elämää, vailla varjon häivää. Elämä on yhtä tärkeää kuin aina ennenkin. Se on alati sama, se jatkuu keskeytyksettä. Miksi unohtaisit minut, vaikka et näe minua? Odotan sinua kunnes tulet, jossakin hyvin lähellä, aivan nurkan takana. Kaikki on hyvin.

– Kaniikki Henry Scott Holland –

Sinua on kohdannut suuri suru. Olet joutunut uuteen elämäntilanteeseen, missä mikään ei ole kuten ennen. Anna surun olla ja itkun tulla – nyt ei tarvitse yhtään sen enempää.

Kaikki on uutta. Yritä jaksaa eteenpäin hetki hetkeltä, askel askeleelta, enempää ei tarvitse. Sinulla on nyt suruaika.

Saadessasi voimaa kohdata arkipäivän eteen tuomia uusia asioita, toivon tästä oppaasta olevan sinulle apua. Saat tästä tietoa puolison kuolemaan ja leskeyteen liittyvistä asioista sekä mahdollisista tukimuodoista jatkaaksesi elämässä eteenpäin, leskenä.

Kuolintodistus ja hautauslupa

Vainajan hautaamiseen tarvitaan kuolintodistus, joka sisältää luvan hautaamiseen. Jos vainaja kuolee sairautensa seurauksena ja on ollut lääkärin hoidossa viimeisen kuuden kuukauden aikana, voi hoitava lääkäri kirjoittaa kuolintodistuksen ja luvan hautaamiseen. Lääketieteellistä ruumiinavausta ei tehdä ilman omaisten lupaa.

Kun kuoleman on aiheuttanut tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti, hoitotoimenpide, rikos tai jos on syytä epäillä kuoleman johtuneen jostain sellaisesta syystä tai kun kuolema on muuten tapahtunut yllättävästi, tehdään aina oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus kuolemansyyntä selvittämiseksi. Tällaisissa tapauksissa ruumiinavauksen suorittanut lääkäri antaa kuolintodistuksen ja luvan hautaamiseen. Kuolintodistus, jossa on kuolinsyy, toimitetaan virkateitse myös rekisteriviranomaisille. Hautaustoimistoon voi ottaa yhteyttä hautajaisjärjestelyjen suunnittelua varten jo ennen hautausluvan saamista, mutta hautausta ei saa toimittaa ilman hautauslupaa.

Virkatodistus

Virkatodistuksen voi hankkia kirkkoherranvirastosta tai maistraatista. Perunkirjoitusta varten tarvitaan myös sukuselvitys (laajempi kuin virkatodistus) vainajasta 15 ikävuodesta alkaen kaikista niistä paikoista (seurakunnat/maistraatit), joissa hän on elämänsä aikana ollut kirjoilla. Mikäli vainajalla ei ollut perillisiä (lapsia), täytyy tiedot hankkia vainajan vanhemmista alkaen. Todistuksia tarvitaan hoidettaessa kuolinpesän, joka syntyy henkilön kuoltua, asioita pankissa, vakuutuslaitoksissa ja kaikissa muissakin vainajaan liittyvien asioiden hoidossa.

Suruliputus

Suruliputuksella osoitetaan yleensä yksityistä surua. Kuolinpäivänä tai seuraavana päivänä, jos kuolemantapaus on sattunut iltapäivällä, lippu pidetään puolisolossa koko päivän. Hautajaispäivänä lippu on puolisolossa ainakin siunaustilaisuuden päättymiseen asti. Tämän jälkeen liputusta voidaan jatkaa puoli- tai kokosalossa liputusajan päättymiseen saakka tai lippu voidaan kokonaan laskea. Lippua puoliskalkoon nostettaessa ja puolisolosta laskiessa on aina muistettava käyttää se ensin kokosalossa. Virallisina liputuspäivinä lippu nostetaan aina siunaustilaisuuden jälkeen kokosalkoon.

Kuolinilmoitus

Kuolinilmoitus on lehti-ilmoitus henkilön kuolemasta. Ilmoitus on omaisten tapa muistaa vainajaa, kutsua läheiset siunaustilaisuuteen tai kiittää osanotosta. Surukiitoksella voit kiittää vainajan hoitoon osallistuneita hyvästä hoidosta sekä läheisiä ja ystäviä osanotosta ja myötäelämisestä. Ilmoitus voi olla perinteisen kaavamainen, mutta siihen voi liittää myös henkilökohtaisempia yksityiskohtia. Kuolinilmoitusta ei ole pakko tehdä.

Hautajaisjärjestelyt

Jos puolisosi on tehnyt ennakkoon sopimuksen hautajaistensa järjestämisestä tai hautaustestamentin, on sinulla jo tiedossa hautaustoimisto, johon ottaa yhteyttä. Jos puolisosi ei ollut etukäteen esittänyt näkemyksiään asian suhteen, hautaustoimisto jää sinun valittavaksesi. Pohdittavaksesi jää myös millaisen hautaamisen ja muistotilaisuuden puolisosi olisi mahdollisesti halunnut.

Hautaustoimistossa valitaan hautaustavan mukaan arkku tai urna. Tuhkatessasi omaisesi, joudut ostamaan myös arkun, sillä vainaja tuhkataan

arkussa. Hautaustoimisto huolehtii vainajan pukemisesta, arkkuun laitosta ja tarpeellisista kuljetuksista. Vainajan voi pukea hautaustoimistosta ostettavaan vaatteeseen tai hänen omiin vaatteisiinsa. Arkkuun voit halutessasi laittaa mukaan myös esineitä, kirjeitä, valokuvia tms. mitä haluat laittaa rakkaasi mukaan hänen viimeiselle matkalleen.

Hautaustoimisto voi auttaa myös siunaamiseen, hautaamiseen, muistotilaisuuteen ja kuolinilmoituksen tekemiseen liittyvissä asioissa. Halutessasi voit hoitaa asiat myös itse. Hautaamiseen ja siunaamiseen liittyvien asioiden hoitamiseksi, mene oman seurakuntasi kirkkoherranvirastoon. Siellä katsotaan siunausaika ja -paikka sekä hautausmaa mihin arkku tai urna viedään. Sinulla on halutessasi mahdollisuus pyytää joku itsellesi tärkeä pappi suorittamaan siunaus. Siunaustilaisuuden kulku ja siihen liittyvät käytännön asiat sovitaan etukäteen siunauksen toimittavan papin kanssa. Kaikki sopimasi asiat kirjataan ylös ja saat kirjatusta asioista itsellesi kopion.

Kutsut siunaustilaisuuteen annetaan henkilökohtaisesti, puhelimitse, lehti-ilmoituksin tai kutsukortein. Kutsut on hyvä esittää vähintään viikkoa ennen siunausta. Kutsusta tulee ilmetä siunausaika ja -paikka sekä muistotilaisuuden paikka, mikäli kutsutun halutaan osallistuvan muistotilaisuuteen.

Kun vainaja aiotaan tuhkata, siunaustilaisuus etenee muutoin samoin kuin hautauksen tapahtuessa arkkuhautauksena paitsi, että siunaustilaisuuden päättyessä arkku jää kappeliin, josta se viedään odottamaan tuhkausta. Kukat otetaan pois arkun päältä ja viedään joko varatulle urnan hautapaikalle tai hautausmaalla olevalle tähän varatulle paikalle. Urna lasketaan yleensä vain lähiomaisten läsnä ollessa. Papin voi kutsua myös urnanlaskuun, mutta se ei ole välttämätöntä. Suntio tai hautaustoimiston edustaja on mukana koko toimituksen ajan. Haudalle voidaan laskea uudet kukat tai siunaustilaisuudesta säilyneet kukkalaitteet.

Vainajan näkeminen arkussa

Sinulla on mahdollisuus halutessasi jättää viimeiset jäähyväiset rakkaallesi, joko sairaalan kappelissa ennen arkun siirtämistä siunauskappeliin tai siunauskappelissa ennen siunaustilaisuutta. Tässä asiassa kannattaa kuunnella omaa sisintään ja toimia niin kuin itsestä parhaimmalta tuntuu. Jos puolisosi on kuollut onnettomuudessa, sinulle kerrotaan, onko hän sellaisessa kunnossa, että hänet voi nähdä.

Sanomakellot ja kiitostaminen

Seurakunnan jäsenen kuolemasta on yleensä tapana ilmoittaa kirkonkelloja soittamalla. Sanoma- eli sielunkellot soitetaan toiveittesi mukaisesti. Sanomakellojen päivä ja aika kirjataan myös ylös.

Kiitostamisen tarkoituksena on kiittää vainajaa hänen elämästään. Kiitostaminen tehdään hautaan siunaamisesta seuraavana sunnuntaina jumalanpalveluksessa, jolloin luetaan vainajan nimi ja ikä sekä kiitosrukous. Yleensä kiitostamisen jälkeen käydään haudalla poistamassa kukkalaitteista nauhat ja kortit. Vainajan tiedot voi myös halutessaan laittaa lehteen kirkollisiin ilmoituksiin julkaistavaksi kiitostamisen jälkeen. Pyhäinpäivänä marraskuussa on seurakunnissa tapana lukea oman seurakunnan kirkossa edellisen pyhäinpäivän jälkeen kuolleitten seurakunnan jäsenten nimet. Jokaisen vainajan muistolle sytytetään kynttilä.

Muihin kirkko- ja uskontokuntiin sekä kirkkoon kuulumattoman hautajaisjärjestelyt

Jokaisella kirkko- ja uskontokunnalla on oma hautaustapansa. Lähemmän ohjeen niistä saa kyseisen uskontokunnan taholta. Väestörekisteriin kuuluneelle henkilölle voidaan omaisten toivomuksesta toimittaa kirkollinen hautaansiunaaminen, mikäli tällä toimenpiteellä ei loukata vainajan omaa vakaumusta.

Siviilihautajaisissa ei ole tiettyä kaavaa, vaan omaisilla on vapaus suunnitella jäähyväisseremonia haluamallaan tavalla, tietenkin vainajaa kunnioittaen. Kenties hän on itsekin kertonut toiveitaan viimeisestä hyvästijätöstä. Usein hautajaiset järjestetään kaksiosaisina: ensin saattohetki kappelissa arkun äärellä ja heti sen jälkeen muistotilaisuus tarjoiluineen muualla. Uurnanlaskuun viikon tai parin kuluttua osallistuvat ehkä vain lähiomaiset. Toinen tapa on saattaa vainaja tuhkattavaksi lähimpien kesken ja viettää varsinaiset hautajaiset muistotilaisuuksineen vasta uurnan läsnä ollessa. Neuvoja uskonottoman surujuhlan suunnitteluun ja apua sen toteutukseen saa tarvittaessa Pro-Seremoniat -palvelukeskuksesta, www.pro-seremoniat.fi

Hautapaikka

Suurin osa vainajista, myös tuhkatuista, saa viimeisen leposijansa hautausmaalta. Suomen hautausmaista lähes kaikki ovat yhä evankelis-luterilaisten seurakuntien omistuksessa. Hautapaikan saadakseen ei tarvitse kuulua kirkkoon eikä käyttää sen seremonioita. Seurakuntien on luovutettava hautapaikka kaikille kunnassa asuville samaan hintaan. Vuodesta 2007 alkaen laki on velvoittanut seurakuntia ylläpitämään omilla hautausmaillaan myös ns. tunnustuksettomia hauta-alueita ei-kristittyjen käyttöön. Seurakuntien hautausmailta hautapaikan myy kirkkoherranvirasto tai seurakunnan hautatoimisto.

Polttohautauksessa tuhka voidaan sijoittaa uurnassa joko tavalliseen sukuhautaan, erityiseen uurnahautaan, uurnalehtoon tai -holviin eli kolumbaarioon. Tuhkan voi sirotella myös erityisiin muistolehtoihin tai luontoon – esimerkiksi metsään, tunturille tai vesistöön – mutta 1.1.2004 alkaen tähän on pitänyt hankkia alueen omistajan tai haltijan lupa. Tuhkan lopullinen sijoituspaikka on ilmoitettava krematorioon. Uurnan laskua muualle kuin hautausmaahan valvoo lääninhallitus. Uusi hautausoimilaki vaatii myös, että tuhka on sijoitettava lopullisesti yhden vuoden kuluessa kuolemasta ja ettei sitä saa jakaa useampaan osaan.

Kaikki hautajaiskulut, mahdollinen hautakivi mukaan luettuna, ovat perunkirjoituksessa vähennyskelpoisia kuluja.

Internet-osoitteita hautajaisten järjestämisestä:

www.evl.fi

www.hautajaiset.net

www.pro-seremoniat.fi

*Saatoin arvata, että kaipaisin sinua,
että moni asia olisi toisin ja vaikeaa ja monimutkaista.
En sitä, että kaikki olisi niin yksinkertaista.
Että autius ei olisi jossakin, vaan kaikessa, kaikkialla.
Että suru asettuisi taloksi.
Että kaipaus tuntuisi joka hetki.*

– Lassi Nummi –

Kuolema on järkyttänyt sinua. Kaikki entinen on lakannut olemasta. Arjen kohtaaminen puolison kuoleman jälkeen on raskasta ja vaatii paljon voimia. Opetellessasi uuteen elämäntilanteeseen kaikki tuki on arvokasta. Läheiset ja ystävät ovat yleensä parhaita tukijoita. Joskus voi tuntua hyvältä jakaa asiaa myös ulkopuolisen tai ammattiauttajan kanssa. Verstaistuesta on monille hyötyä, myös myöhemmissä surun vaiheissa. On hyvä huomata, ettei olekaan tilanteessa yksin. Myös muille on sattunut samanlainen menetys ja heidän kanssaan voi jakaa kokemuksia ja ajatuksia.

Lapsesi tarvitsevat myös tukea

Lapselle kannattaa olla rehellinen vanhemman kuolemaan liittyvien asioiden suhteen. Turvallisen aikuisen, mieluiten oman vanhemman, on hyvä kertoa lapselle selkeästi, lapsen ikätason mukaisella kielellä, mitä on tapahtunut. Lasta kannattaa rohkaista esittämään kysymyksiä ja puhumaan asiasta myös myöhemmin.

Lapsi tarvitsee vanhempansa kuoleman jälkeen normaalia enemmän läheisyyttä ja huolenpitoa. Lapsi on hyvä ottaa mukaan myös hautajaisvalmisteluihin ja hautajaisiin. Lapselle on hyvä kertoa seremonian kulku etukäteen ja hänen lähellään on tarpeen olla koko ajan turvallinen aiku-

nen. Lapselle on tärkeää, että normaali arki rutiineineen jatkuu surunkin keskellä ja tuo mukanaan turvallisuuden tunteen.

Vanhemman kuolema herättää lapsella monenlaisia tunteita, jotka voivat tuntua hämmentäviltä. Lapselle kannattaa kertoa, että monenlaiset tunteet kuuluvat suruun ja ovat normaaleja. Lasta voit tukea auttamalla häntä tunnistamaan, ilmaisemaan ja käsittelemään tunteitaan. Kuolleen vanhemman muistelu on myös tärkeä osa lapsen surutyötä. Lapsi käsittelee suruaan lapselle ominaisin keinoin esimerkiksi leikin, piirtämisen, kirjojen tarinoiden ja satuhahmojen kautta.

Vanhemman kuolemasta on hyvä ilmoittaa heti päivähoitoon ja kouluun. Yhdessä opettajan tai päivähoiton työntekijän kanssa kannattaa sopia, miten tapahtuneesta kerrotaan hoitopaikassa tai koulussa. Kannattaa sopia myös normaalia tiiviimmistä yhteydenpidosta kodin ja koulun/hoitopaikan välillä.

Koulussa oleva lapsi tai nuori voi käyttää hyväkseen kouluterveydenhuollon, psykologin ja kuraattorin palveluita. Tukea lapselle voi hakea myös perheneuvolasta. Tarvittaessa lapsi tai nuori voi saada lähetteen terapiaan. Seurakunnilla voi olla tarjolla sururyhmiä lapsille. Joillakin paikkakunnilla Suomen nuoret lesket ry järjestää ryhmiä ja toimintaa lapsille. Yhdistyksen nettisivuilta (www.nuoretlesket.fi → lapsen ja nuoren surusta) löytyy opaskirjanen: Miten tukea lasta kun läheinen on kuollut? - Opas läheisille sekä lasten ja nuorten parissa työskenteleville.

Vertaistukea

Suomen nuoret lesket ry

Suomen nuoret lesket ry on työikäisten leskien vertaistukijärjestö. Sen tavoitteena on tarjota leskille ja heidän lapsilleen mahdollisuus tavata samassa elämäntilanteessa olevia ja saada tukea surussa ja arjessa sel-

viytymiseen. Yhdistyksen keskeisiä toimintamuotoja ovat vertaisryhmätoiminta, vertaistukiviikonloput, vertaistukipuhelin, verkkoyhteisö ja vaikuttamistoiminta.

www.nuoretlesket.fi

puh: 044 300 6477

Verkkoyhteisö: www.nuoretlesket.fi/yhteiso

Surunauha ry

Surunauha ry:n tavoitteena on tukea itsemurhan tehneiden läheisten selviytymistä ja lisätä avoimuutta itsemurhasta puhuttaessa. Toiminta perustuu vertaistukeen eli saman kokeneen ihmisen antamaan tukeen. Yhdistys ylläpitää vertaisryhmiä ja vertaistukipuhelinta, joka toimii ajanvarauksella. puh. 045 130 8603. Numeroon lähetetään tekstiviestillä ”soittoaikavaraus”, jossa kerrotaan toivottu soiton ajankohta.

www.surunauha.net

HUOMA – Henkirikoksen uhrien läheiset ry

Toiminnan tarkoituksena on tukea henkirikosten uhrien läheisiä traumaattisen menetyksen jälkeen. Tavoitteena on edistää selviytymistä ja eheytymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Yhdistys järjestää jäsenilleen kuntoutusviikonloppuja kahdesti vuodessa ja ylläpitää keskustelusivustoja. Vertaistukipuhelimeen 050 576 3311 vastaavat koulutetut yhdistyksen jäsenet.

www.huoma.fi

KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry

Käpy ry on vertaistukiyhdistys, joka auttaa kaikkia kuoleman kautta lapsensa menettäneitä perheitä. Tukea yhdistys tarjoaa puhelimen, tukihenkilöiden ja vertaistukiryhmien kautta. Yhdistyksen nettisivuilta voi tulla lapsen kuolemaa käsitteleviä tukipaketteja.

www.kapy.fi

Auttava puhelin: 0800 95959

Potilasyhdistykset

Syöpäjärjestöt tarjoavat tukea läheisensä syöpään menettäneille: puhe-
limitse, sähköpostitse ja chatissa (kahdenkeskinen verkkoneuvonta).
Heillä on myös netissä keskustelufoorumi: sururyhmä. Myös muut poti-
lasyhdistykset voivat järjestää tukea omaisensa sairauteen menettäneille.
Tarkempaa tietoa kannattaa etsiä yhdistysten nettisivuilta tai kysellä suo-
raan yhdistyksistä.

www.cancer.fi → potilaat ja läheiset → neuvonta ja kuntoutus

www.cancer.fi → keskustelut → keskustelufoorumi → sururyhmä

Muita tukimuotoja

Terveydenhuolto

Julkisen terveydenhuollon kautta on mahdollista päästä lääkärin, sairaan-
hoitajan tai psykologin vastaanotolle. Tukea voi hakea myös työterveys-
huollon kautta. Tarvittaessa psykiatrialta voi saada lähetteen terapiaan Ke-
lan korvauksen hakemista varten. Jos terapian on valmis maksamaan itse,
ajan voi varata suoraan yksityiseltä terapeutilta. Sureva voi hakea tukea
myös mielenterveystoimistosta ja kriisikeskuksesta.

Kotipalvelu

Joissakin kunnissa on mahdollisuus saada kotipalvelua lapsiperheisiin
vanhemman kuoleman kaltaisissa kriisitilanteissa. Kotipalvelua voi tilata
myös yksityisten palveluyritysten kautta.

Seurakunnat

Sureva voi ottaa yhteyttä omaan seurakuntaan ja varata keskusteluaikaa
papilta tai diakonilta. Myös perheasiain neuvottelukeskuksista voi hakea
tukea elämän kriisitilanteissa. Seurakunnat järjestävät myös sururyhmiä
läheisensä menettäneille. Evankelisluterilaisella kirkolla on myös palve-
leva puhelinnumero 0101 90071 (ruotsinkielinen 0101 90072) sekä ne-

tissä toimivat tukimuodot palveleva netti ja nettipappi.
www.evl.fi → Apua ja tukea

Suomen Mielenterveysseura

Suomen Mielenterveysseura järjestää varhaiskuntoutuskursseja, ylläpitää kriisipuhelinta, kriisikeskuksia ja netin kautta toimivaa kriisitukipalvelua. Suomen Mielenterveysseura järjestää vuosittain kuntoutuskurssin leskiperheille. Kurssilla on omat ryhmät aikuisille ja lapsille. Tavoitteena on auttaa leskiä ja heidän lapsiaan muuttuneessa elämäntilanteessa.

Yhteystiedot löytyvät Mielenterveysseuran internet-sivuilta:

www.mielenterveysseura.fi → Vertaistukiryhmät

Valtakunnallinen kriisipuhelin 010 195 202

Kriisikeskukset

Tiedot alueellisista kriisikeskuksista löydät edellä mainituilta Suomen Mielenterveysseuran nettisivuilta.

www.mielenterveysseura.fi → Sos-kriisikeskus → Kriisikeskusverkosto
→ Alueelliset kriisikeskukset

www.tukinet.net

Tukinet on internetissä toimiva kriisikeskus. Se antaa tukea äkillisissä kriisitilanteissa. Tukinetissä toimii auttamis- ja tukipalvelujen hakemisto, keskusteluryhmiä sekä net-tuki palvelu, jonka avulla saa keskusteluyhteyden kriisikeskuksen koulutettuihin tukihenkilöihin ja ammattiauttajiin.

www.punainenristi.fi → Hae tukea ja apua

Punainen Risti voi antaa henkistä ja aineellista tukea äkillisissä onnettomuustilanteissa. Nettisivustoille on koottu tietoa kriisitilanteiden jälkeisistä reaktioista ja henkisestä tuesta.

www.apua.info

Apua infosta löytyy tietoa erilaisista tukimuodoista.

Eläkeliitto ry

Eläkeliitto ry järjestää Yhtäkkiä yksin – sopeutumisvalmennuskursseja, joiden tavoitteena on auttaa leskeksi jääneitä sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen ja tarjota mahdollisuus kokemusten vaihtoon samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Lisätietoja: puh. (09) 7257 1199.

www.elakeliitto.fi → Toiminta → Sosiaalinen palvelutoiminta → Yhtäkkiä yksin

www.befrienders.org/int/finnish

Itsemurha- ja kriisitiedotusta. Sivusto on kaikille masennuksesta, depressiosta tai itsemurha-ajatuksista kärsiville, sekä heidän ystävilleen ja sukulaisilleen. Tarjolla on myös apua itsemurhaa sureville läheisille.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Tukea netin ja puhelimen kautta lapsille, nuorille ja vanhemmille.

www.mll.fi → nuorille → nuortennetti

www.mll.fi → Lasten ja nuorten puhelin ja netti

www.mll.fi → perheille → vanhempainnetti

Vanhempain puhelin 0600 122 77, Lasten ja nuorten puhelin 116 111

www.pelastakaalapset.fi → Toiminta → Lastensuojelutyö

Pelastakaa Lapset ylläpitää tukiperhe- ja tukihenkilötoimintaa.

www.yvpl.fi

Yhden Vanhemman Perheiden Liiton piirissä toimii yksinhuoltajien olohuoneita, jotka tarjoavat vertaistukea monilla paikkakunnilla.

Puolison kuoleman jälkeen perheen taloudellinen tilanne muuttuu. Leskeys käsitteenä on erilainen, riippuen parisuhteen muodosta, jossa puoliso kuoli. On avoleskiä, aviokeskiä, leskiä rekisteröityneestä liitosta, lapsellisia tai lapsettomia leskiä. Heidän perheoikeudellinen asemansa on erilainen lainsäädännöllisesti.

Perhe-eläkkeet ja muut lakisääteiset korvaukset on tarkoitettu turvaamaan omaisten toimeentuloa puolison/vanhemman kuoleman jälkeen. Jos kuoleman on aiheuttanut työtapaturma tai liikenneonnettomuus, korvaukset maksetaan tapaturma- ja liikennevakuutuksen mukaan. Näissä tilanteissa perhe-eläkkeen määräytymis- ja maksuperusteet poikkeavat joiltakin osin alla esitetystä ja tarkempia tietoja kannattaa kysyä tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiöistä.

Perhe-eläke

Perhe-eläke koostuu leskeneläkkeestä ja mahdollisesta lapseneläkkeestä. Suomessa on kaksi toisiaan täydentävää lakisääteistä perhe-eläkejärjestelmää, Kelan hoitama perhe-eläke ja työeläkejärjestelmän perhe-eläke, joka perustuu edunjättäjän ansaitsemaan työ- tai yrittäjäeläkkeeseen. Perhe-eläkettä voi saada samaan aikaan kummankin järjestelmän kautta. Kaikkia perhe-eläkkeitä voi hakea joko Kelasta tai kuolleen työeläkeläitoksesta yhdellä lomakkeella.

Leskeneläke

Leskeneläkettä maksetaan silloin, kun leski ja edunjättäjä olivat avioliitossa tai samaa sukupuolta oleva pari rekisteröidyssä parisuhteessa ja he olivat menneet naimisiin ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta.

Leskeneläkkeeseen ei ole oikeutta

– jos leski on alle 50 -vuotias, eikä parilla ole yhteistä lasta

- jos avioliitto on kestänyt alle viisi vuotta, eikä parilla ole yhteistä lasta
- jos pari on elänyt avoliitossa
- jos lesken oma kertynyt työeläke on suurempi, kuin kuolleen puolison laskennallinen eläke hänen kuolinhetkellään

Työeläkejärjestelmän leskeneläke on elinikäinen. Lesken oma työeläke, jo maksussa oleva tai laskennallinen, vaikuttaa leskeneläkkeen määrään. Se voi vähentää leskeneläkettä tai johtaa siihen, ettei leskeneläkettä makseta lainkaan. Leskeneläkettä vähennetään kuuden kuukauden kuluttua kuolemantapauksesta, jos leski on lapseton, alle 65-vuotias, eikä hän saa työeläkettä. Siihen saakka leskeneläke maksetaan vähentämättömänä. Jos leski on täyttänyt 65 vuotta tai saa omaa työeläkettä, vähennys tehdään heti. Jos perheessä on alaikäisiä lapsia, leskeneläkettä vähennetään vasta, kun nuorin on täyttänyt 18 vuotta. Alle 50-vuotiaan leskeneläkkeen maksaminen lakkaa, jos leski menee alle 50-vuotiaana uudelleen naimisiin. Hänelle maksetaan tuolloin kolmen vuoden eläke kertasuorituksena.

Kelan leskeneläke maksetaan vain alle 65-vuotiaalle leskelle. Puolison kuoleman jälkeen leskelle myönnetään alkueläke, jota maksetaan kuusi kuukautta tai sen kuukauden loppuun, jona leski täyttää 65 vuotta. Alkueläke on vakiomääräinen, mutta se voi olla pienempi jos kuollut puoliso on asunut tai työskennellyt ulkomailla. Tietyt lesken omat eläkkeet estävät alkueläkkeen saamisen. Alkueläkkeen jälkeen eläke voi jatkua jatkoeläkkeenä, joka koostuu perusmäärästä ja tulosidonnaisesta täydennysmäärästä. Jos leskellä on huollettavana alle 18-vuotias lapsi, jatkoeläke on vähintään perusmäärän suuruinen. Jos huollettavia lapsia ei ole, leskellä voi olla oikeus jatkoeläkkeen tulosidonnaiseen täydennysmäärään, mutta ei perusmäärään. Jos leski solmii avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, leskeneläkkeen maksaminen lakkaa. Silloin Kela maksaa leskelle kertasuorituksena hänen kolmen vuoden lesken-eläkkeensä perusmäärää ja täydennysmäärää vastaavan määrän, jos hän on ehtinyt saada leskeneläkettä vähintään vuoden ajan.

Lapseneläke

Kun lapsen vanhempi kuolee, lapsi voi saada lapseneläkettä, kunnes hän täyttää 18 vuotta. Myös biologisen vanhemman kuoleman jälkeen syntynyt lapsi on oikeutettu lapseneläkkeeseen. Jos lapsen vanhemmat eivät olleet avioliitossa, on isyys vahvistettava ennen eläke-etuuden saamista. Lisätietoja antaa asuinkunnan lastenvalvoja. Jos lapsen molemmat vanhemmat kuolevat, lapseneläke maksetaan kummankin jälkeen erikseen. Kela maksaa perhe-eläkelain mukaista lapseneläkettä alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottolapselle tai lapselle, joka asui edunjättäjän kuollessa hänen kanssaan samassa taloudessa ja jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi. Kelan lapseneläkkeeseen kuuluu aina lapsen tuloista riippumaton perusmäärä. Lisäksi lapsi voi saada täydennysmäärää, johon vaikuttavat muut eläketulot. Kelan lapseneläkettä voi saada myös kasvatusisän tai -äidin kuoltua. Kela maksaa päätoimisesti opiskelevalle lapselle lapseneläkkeen perusmäärän 21 ikävuoteen saakka.

Työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen yhteismäärä jaetaan tasan lasten kesken. Perhe-eläkkeen jakautuminen muuttuu edunsaajien määrän muuttuessa, esimerkiksi lapsen täyttäessä 18 vuotta. Lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen sen kuukauden loppuun saakka, jolloin hän täyttää 18 vuotta. Tätä lapseneläkettä haetaan siitä työeläkelaitoksesta, johon kuollut vanhempi työnsä kautta kuului.

Työntekijäin ryhmähenkivakuutus

Työntekijäin ryhmähenkivakuutuskorvaus on kertakorvaus, jonka tarkoituksena on turvata puolison ja lasten välitön toimeentulo puolison tai lasten huoltajan kuoleman jälkeen. Korvaukseen on oikeus aviopuolisolla tai avopuolisolla, jonka kanssa vakuutetulla oli tai oli ollut yhteinen lapsi tai jonka kanssa vakuutetulla oli viranomaisen vahvistama sopimus keskinäisestä elatuksesta. Jos yhteisiä lapsia ei ole, avopuolisolla

ei ole oikeutta korvaukseen. Myös rekisteröityneen parisuhteen osapuoli ja kuolleen alaikäiset tai alle 22-vuotiaat opiskelevat lapset saavat ryhmähenkivakuutuskorvauksen. Biologisen vanhemman kuoleman jälkeen syntynyt lapsi on myös vainajan lapsena automaattisesti oikeutettu korvaukseen. Velvollisuus vakuutuksen ottamiseen koskee pääsääntöisesti kaikkia työnantajia.

Työsuhteen ei tarvitse olla voimassa kuoleman sattuessa, sillä ryhmähenkivakuutus koskee myös henkilöä, joka on ollut aikaisemmin työsuhteessa ja kuolee ennen kuin kolme vuotta on kulunut työsuhteen päättymisestä. Sairauden tai tapaturman johdosta työkyvyttömyyseläkkeelle työsuhteesta siirtyvällä aikaväli on viisi vuotta. Jos työntekijä jää työsuhteen päättymisen jälkeen vanhuuseläkkeelle tai täyttää 65 vuotta, ei hän ole oikeutettu ryhmähenkivakuutukseen.

Vakuutusturvan suuruus riippuu kuolleen työntekijän iästä ja huollettavien lasten lukumäärästä. Korvausta maksetaan vain yhden työ- tai virkasuhteen perusteella. Vakuutussumma muodostuu perussummasta, lapsikorotuksista ja tapaturmakorotuksesta. Niiden suuruus määräytyy vakuutetun kuolinvuoden perusteella.

Perussummaan lisätään lapsikorotus jokaisesta vakuutetulta jääneestä edunsaajana olevasta lapsesta. Vakuutetun kuoltua tapaturmaisesti lisätään perussummaan lapsikorotuksineen tapaturmakorotus. Lapsen vakuutussumma ilmoitetaan maistraattiin.

Korvauksenhakijan tulee ottaa yhteyttä edunjättäjän viimeiseen työnantajaan, jolta saa tiedot työsuhteesta ja ryhmähenkivakuutuskorvauksen maksavasta tahosta. Näitä tahoja ovat työntekijäin ryhmähenkivakuutus, kuntien eläkevakuutus, valtionkonttori ja maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Yrittäjän YEL -vakuutus ei sisällä ryhmähenkivakuutusta. Eläkkeiden hakemista varten ota yhteys siihen vakuutusyhtiöön, josta YEL -vakuutus on otettu. Kannattaa aina tarkistaa, onko kuolleella puolisolasi ollut hänen itselleen ottama henkivakuutus.

Yksinhuoltajakorotus lapsilisään

Lapsellisella leskellä on oikeus hakea lapsilisään yksinhuoltajakorotusta. Suomessa asuvasta lapsesta maksetaan lapsilisää, kunnes hän täyttää 17 vuotta. Yksinhuoltajalle maksetaan jokaisesta lapsesta lapsilisään yksinhuoltajakorotusta, jota haetaan Kelasta.

Eläkkeensaajan asumistuki

Leskellä, joka on oikeutettu leskeneläkkeeseen, on myös mahdollisuus hakea eläkkeensaajan asumistukea. Hän voi laskettaa onko hänen edullisempaa anoa yleistä asumistukea vai eläkkeensaajan asumistukea. Kumpaakin asumistukea haetaan Kelasta.

Hautausavustus

Hautausavustus ei yleensä sisälly ansioeläkelakien mukaisiin etuuksiin. Sitä maksetaan työeläkelaitoksesta vain, jos työnantajalla on lisäeläkevakuutus. Hautausavustuksesta kannattaa kysyä kuolleen puolison työnantajalta tai työeläkelaitoksesta.

Osa ammattiliitoista voi myöntää jäsenilleen hautajaisavustusta. Tämä täytyy aina tarkistaa kyseessä olevasta liitosta. Hautausavustusta voi myös hakea kaupungin sosiaalitoimesta toimeentulotukihakemuksella. Tuolloin sen saamiseen vaaditaan samat ehdot kuin toimeentulotuen saamiseen.

Muita taloudellisen tuen paikkoja

Sosiaalitoimelta voi tiedustella toimeentulotukea ja/tai sosiaalista luottoa. Seurakuntien diakoniatyön kautta voi myös hakea sekä taloudellista että psykososiaalista tukea.

Takuu-Säätiö on vuonna 1990 perustettu valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, joka edistää taloudellisessa kriisitilanteessa olevien henkilöiden itsenäistä selviytymistä. Asioita voi tiedustella maksuttomasta neuvonta-numerosta 0800-9-8009.

www.takuu-saatio.fi

*Jos tulevaisuus näyttää ylitsepääsemättömältä,
muista, että se tulee hetki kerrallaan.*

– Beth Mende Conny –

Perukirja

Perunkirjoitus on tehtävä jokaisen Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön kuoleman jälkeen. Perunkirjoituksen tarkoituksena on laatia luettelo kuolinpesän veloista ja varoista, tulevaa perinnönjakoa varten. Perukirjassa mainitaan myös mahdollinen avioehtosopimus ja/tai testamentti.

Perunkirjoitukseen on kutsuttava kaikki kuolinpesän osakkaat sekä leski, vaikkei hän olisikaan osakas. Perunkirjoitukseen tulee tarvittaessa kutsua myös perittävän niin sanotut toissijaiset perilliset, joita ovat ensiksi kuolleen puolison isä, äiti, sisarukset ja näiden jälkeläiset. Lesken kuoltua jaetaan omaisuus lesken omien ja ensin kuolleen puolison toissijaisten perillisten kesken. Alaikäistä koskeva kutsu on lähetettävä hänen huoltajalleen ja edunvalvottavan kutsu hänen edunvalvojalleen.

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta. Perintöverotuksen hoitaa yleensä vainajan asuinpaikan verovirasto. Perukirja annetaan kuukauden kuluttua perunkirjoituksen toimittamisesta vainajan asuinpaikan verotoimistoon. Ulkomailla asuneen vainajan jäämistöstä laadittu veroilmoitus on jätettävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta pääkaupunkiseudun verotoimistoon tai jos varallisuutta ei ole Suomessa, perinnönsaajan asuinpaikan verotoimistoon.

Perunkirjoituksen toimittamiselle voi tarvittaessa anoa kirjallisesti lisäaikaa verovirastolta. Kyseinen verotoimisto päättää aina tapauskohtai-

sesti myönnettävästä jatkoajasta ja sen pituudesta. Perukirjan voi tehdä itse tai teetättää sen ulkopuolisella. Apua voi pyytää oikeusaputoimistosta. Perukirjan tekeminen vaatii aina kaksi uskottua miestä.

Testamentti

Jos vainaja on tehnyt testamentin, täytyy siitä antaa tieto jokaiselle perilliselle niin, että jokainen perillinen saa oikeaksi todistetun kopion siitä itselleen. Tiedoksiannon tulee tapahtua haastemiehen välityksellä tai muutoin todisteellisesti esimerkiksi kirjattuna kirjeenä.

Tiedoksiannosta lähtee kulumaan perillisten moiteaika, joka on kuusi kuukautta. Tässä ajassa perillisten on nostettava kanne käräjäoikeudessa saadakseen testamentin kumoon.

Perintöverotus

Perintöverotus toimitetaan perukirjan perusteella. Perintöverotuksessa pesän varat arvotetaan käypään arvoon vainajan kuolinhetkellä. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä myyntihintaa. Tämänhetkisen perintöverolain (vuoden 2009 alusta voimaantullut) mukaan veroa on suoritettava 20 000 euron tai sitä suuremmasta perintöosuudesta.

Mikäli rintaperillisiä ei ole, leski perii ensiksi kuolleen puolison. Tällöin puoliso perii koko omaisuuden, vaikka avio-oikeus olisi rajoitettu kokonaan avioehtosopimuksella pois. Tästä oikeudesta ensiksi kuollut puoliso on voinut poiketa määräämällä testamentilla omaisuudestaan toisin.

Rintaperillisillä on oikeus lakiosaan perittävän jälkeen. Lakiosa on se osa vainajan jäämistöstä, josta hän ei voi määrätä testamentilla. Rintaperillisiä ovat vainajan lapset ja ottolapset sekä näiden jälkeläiset. Lakiosan suuruus on puolet perintöosan suuruudesta. Puoliso voi olla oikeutettu

erilaisiin hyvityksiin tai avustuksiin kuolinpesältä. Avopuoliso ei ole perillinen, ellei testamentissa ole näin määrätty.

Leskellä on oikeus pitää yhteisenä kotina käytetty asunto hallinnassaan irtaimistoinen, vaikka rintaperilliset vaatisivat omaisuutta jaettavaksi. Leski voi milloin tahansa itse luopua jäämistön hallinnasta. Lesken hallintaoikeus pienentää perillisten perintöveroja. Leski ei joudu maksamaan perintöveroa saamastaan hallintaoikeudesta. Jos leski luopuu hallintaoikeudestaan myöhemmin, niin lapset joutuvat maksamaan hallintaoikeuden päättymisestä veroa.

Perintövero määrätään kullekin edunsaajalle hänelle tulleen osuuden perusteella. Perintövero tulee pääsääntöisesti maksettavaksi heti perintöverotuksen jälkeen, vaikka kuolinpesä olisi jakamattomana pitkään ja perillinen saisi hänelle perintönä tulevan omaisuuden haltuunsa vasta vuosien kuluttua.

Pesän varoista sekä perintöosuuksista voidaan tehdä eräitä vähennyksiä. Esimerkiksi haudauksesta ja perunkirjoituksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset saa vähentää pesän arvosta. Perinnönjättäjän tavanomainen koti-irtaimisto on verovapaata 4000 euroon asti. Puolisovähennys ja alaikäisyysvähennys tehdään viran puolesta.

Perintöverotuksessa kuolemantapauskorvaus on veronalainen. Kuolemantapauskorvaus maksetaan leskelle, jolloin vakuutuskorvauksesta saa 50 prosentin tai vähintään 35 000 euron suuruisen vapaaosan. Perintöveroa maksetaan 75 000 euron perusteella.

Ositus ja perinnönjako

Osituksessa ja perinnönjaossa on kysymys kahdesta eri toimituksesta, mutta käytännössä ne usein sulautuvat kiinteästi toisiinsa. Ositus tarkoit-

taa aviovarallisuussuhteen purkamista. Siinä selvitetään, mikä varallisuus kuuluu leskelle ja mikä kuolinpesälle. Perinnönjako tarkoittaa vainajalle kuuluvan omaisuuden jakamista perillisille. Ositukselle ja perinnönjaolle ei ole laissa määrättyä määräaikaakaan. Ositus voi siten olla toimittamatta ja kuolinpesä jakamatta hyvinkin pitkään.

Pääsäännön mukaan puolisoiden omaisuus tasataan osituksessa niin, että molempien puolisoiden omaisuuden säästö, varojen ja velkojen erotus, on yhtä suuri. Varakkaampi puoliso joutuu osituksessa luovuttamaan tasinkoa kuolleen puolison perillisille eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vastaavasti perilliset voivat joutua maksamaan tasinkoa leskelle tämän varallisuuden ollessa kuolleen puolison varallisuutta pienempi. Ositettavan eli avio-oikeuden alaisen omaisuuden määrään saattavat vaikuttaa avioehtosopimus ja eräät muut seikat. Kun ositus on toimitettu, leski pitää itse osituksessa hänelle tulleen omaisuuden ja kuolinpesä jakaa osituksessa vainajalle tulleen omaisuuden perintönään. Leskellä on oikeus pitää jakamattomana hallinnassaan pesään kuuluva yhteinen asunto ja koti irtaimistoinen niin kauan kuin hän siinä asuu.

Veloista ja varallisuudesta

Perintökaaren velkavastuusäännökset muuttuivat 1.11.2004 voimaan tulleilla laeilla. Lähtökohtana on, että kuolinpesän osakas ei vastaa henkilökohtaisesti vainajan veloista. Vainajan ja pesän velat katetaan kuolinpesän varallisuudella. Hautaamisesta ja perunkirjoituksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset saa vähentää pesän arvosta.

Ositusta tai perinnönjakoa ei saa toimittaa, ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava takaus tai muu vakuus. Tuomioistuimien voi määrätä osituksen ja perinnönjaon peruuntumaan, jos tätä kieltoa on rikottu. Velkasuhde ei lakkaa kuoleman perusteella. Pankki vaatii lainanlyhennyksien maksamisen jatkumisen tai

lainan poismaksun kokonaan kuolinpesältä. Ensisijaisesti vainajan velat maksetaan hänen pesänsä varoilla. Jos jotain muuta halutaan, esimerkiksi, että leski ottaa lainan hoitaakseen, tulee asioista neuvotella ja sopia pankin/muun velkojan kanssa. Lahjaveroseuraamukset tulevat mietittäviksi, jos joku maksaa velkaa toisen puolesta eli esimerkiksi leski maksaa lainaa lasten puolesta.

Pankkitilit ja niiden käyttöoikeus

Edesmenneen puolison ja lesken yhteisen tilin käyttö kuolemantapauksen jälkeen riippuu siitä, miten tilin omistaja on tilisopimuksessa yksilöity eli onko kyseessä niin sanottu ja-tili vai tai-tili. Molemmissa tapauksissa vainajan sijaan tulee hänen kuolinpesänsä. Jos tili on ja-tili eli tiliä ovat voineet käyttää molemmat tilinomistajat yhdessä, on tilin käyttöoikeus vain kuolleen tilinomistajan kuolinpesän kaikilla osakkailla ja elossa olevalla tilinomistajalla yhdessä. Jos tili on tai-tili eli tiliä ovat voineet käyttää molemmat tilinomistajat erikseen, tilinkäyttöoikeus jatkuu periaatteessa siten, että vainajan kuolinpesällä ja eloonjääneellä tilinomistajalla on oikeus erikseen käyttää tiliä. Avoleskellä ei ole oikeutta avopuolionsa tiliin. Jos heillä on lapsia, ovat he rintaperillisinä oikeutettuja tilien käyttöön. Jos lapsia ei ole, ovat kuolleen avopuolison vanhemmat tai sisaret, jos vanhemmat eivät ole enää elossa, perillisiä.

Vainajan eläessään antamat erilliset tilinkäyttöoikeudet lakkaavat automaattisesti tilinomistajan kuoltua, mutta kuolinpesän osakkaat voivat yhdessä antaa tilinkäyttöoikeuksia. Tilien tiliehdot säilyvät muuttumattomina tilinomistajan kuolemasta huolimatta. Tilinomistajan kuolema ei esimerkiksi eräännyttä määräaikaista talletuksia.

Kukin kuolinpesäosakkaista on oikeutettu saamaan tietoja vainajan pankkiasioden kuolinpäivän tilanteesta ja kuolinpäivän jälkeisistä pankkiasioista. Perunkirjoitusta varten tarvitaan tietoa myös lesken pankkiasi-

oista. Ainoastaan leskellä ja hänen valtuuttamallaan henkilöllä on oikeus näiden tietojen saamiseen.

Hautajaisista, perunkirjoituksesta, pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johtuviin kustannuksiin tarvittavat varat voidaan nostaa tililtä jo ennen perunkirjoitusta. Varat voi nostaa pesän osakas, mutta nosto voi tapahtua vain laskua vastaan. Muihin tarkoituksiin varojen nostaminen on mahdollista vasta perunkirjoituksen jälkeen ja nostoihin tarvitaan pesän kaikkien osakkaiden suostumus. Vainajan tiliä käytettäessä on pankille osoitettava, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita ja siten yhdessä oikeutettuja tilejä käyttämään. Tämä tapahtuu esittämällä pankille perukirja sukuselvityksineen sekä mahdollinen testamentti tai maistraatin vahvistama perukirja.

Lain ja oikeuskäytännön mukaan tilillä olevien varojen katsotaan olevan sen henkilön omistamia, jonka nimissä tili on. Jos siis pankkitili on yksin toisen avio- tai avopuolison nimissä, ei juridisesti toisella (ei omistaja-) puolisollla ole oikeutta tilin varoja käyttää ilman erikseen määriteltyä käyttöoikeutta. Jos tilin omistajapuoliso kuolee, tulee tilin omistajaksi hänen kuolinpesänsä ja jos pesässä on avioleski, niin hän on mukana päättämässä kuolinpesän asioista siihen saakka, kunnes ositus on tehty.

Lapsen edunvalvonta

Kuolemantapauksen myötä alaikäisestä lapsesta tulee kuolinpesän osakas ja hän perii edesmenneen vanhempansa. Tämän osakkuuden johdosta lapsi saattaa joutua sellaiseen asemaan, joka edellyttää lapsen edunvalvojana toimivalta huoltajalta uusien asioiden huomioonottamista hänen huolehtiessaan lapsen omaisuuden hoidosta. Lapsen edunvalvonnasta määrätään holhoustoimilaisia ja lain noudattamista valvovat maistraatit.

Kun alaikäisen lapsen vanhempi kuolee tulee maistraatista kirje, jossa

pyydetään laatimaan omaisuusluettelo, johon lapsen omaisuus kirjataan. Jos lapsen omaisuuden yhteenlaskettu arvo ylittää 20 000 euroa (vuonna 2011), lapsi merkitään holhousasioiden rekisteriin. Merkintä rekisteriin tuo mukanaan velvollisuuden vuositilin tekemiseen, jossa selvitetään lapsen omaisuudessa tapahtuneet muutokset sekä se, mihin lapsen varoja on käytetty. Lapsen varojen käyttö on rajoitettua. Maistraatti voi myös tehdä merkinnän holhousasioiden rekisteriin ja valvoa vähäisemminkin omaisuuden hoitoa, jos katsoo siihen olevan erityisiä syitä, esimerkiksi osakkuus velkaisessa kuolinpesässä.

Leski on alaikäisten lastensa huoltaja eli lakimääräinen edunvalvoja. Hän voi myös jossain tilanteissa haluta jonkun toisen henkilön toimimaan puolestaan edunvalvojana. Tätä mahdollisuutta saatetaan käyttää, jos kuolinpesään jää paljon erilaista omaisuutta ja varallisuutta. Käräjäoikeus määrää hakemuksesta ulkopuolisen edunvalvojan. Yli 15-vuotiaan lapsen mielipidettä on kuultava häntä koskevista asioista.

Lapsen varallisuuden käyttäminen oikeustoimiin on osin luvanvaraista. Maistraatin lupaa edellyttävät oikeustoimet on mainittu holhoustoimilain 34 §:ssä. Lupa on haettava esimerkiksi asunnon ja kiinteistön myymiseen ja ostamiseen, metsän myymiseen tai myytäväksi hakkauttamiseen, omaisuuden pantiksi luovuttamiseen ja muun lainan kuin valtion takaa-aman opintolainan ottamiseen.

Jos leskivanhempi lapsensa edunvalvojana on oikeustoimessa itse vastapuolena tai hänen ja lapsen edut saattaisivat muutoin joutua ristiriitaan, on hänen haettava itselleen edunvalvojan sijainen oikeustoimen ajaksi. Edunvalvojan sijaisen tarve kannattaa varmistaa maistraatista. Maistraatti perii valtiovarainministeriön asetuksella määrittämät maksut luvista. Lupamaksu maksetaan päämiehen varoista. Perinnönjakolupaa koskevan maksun edunvalvoja voi sopia niin, että se maksetaan kuolinpesän varoista, mikäli pesänosakkaat siihen suostuvat.

Lapsen saamat eläkkeet tulee merkitä vuositiliin, mutta yleensä niiden käyttöä ei tarvitse erikseen selvittää. Maistraatin niin vaatiessa, selvitys on kuitenkin tehtävä. Käytännöt vaihtelevat maistraattien välillä myös sen suhteen, ohjeistetaanko lapsen eläke tulemaan lapsen tilille vai vanhemman tilille. Oman asuinalueen maistraatin käytännöt kannattaakin tarkistaa heti edunvalvonnan alkaessa kyseisestä maistraatista. Lisätietoja ja tarvittavat lupahakemukset ja vuositilikaavakkeet löytyvät myös maistraatin internetsivuilta: www.maistraatti.fi → Holhoustoimi

Oikeusapua

Jos tarvitset lainopillista apua, voit kääntyä kunnassasi sijaitsevan valtion oikeusaputoimiston puoleen. Avun saaminen on sidottu hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa tuloihin ja varallisuuteen. Julkista oikeusapua voivat saada Suomessa asuvat henkilöt, mutta sitä ei anneta yhtiöille tai yhteisöille. Jokainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusapu kattaa kaikki oikeudelliset asiat. Oikeusapua tarjoavat myös yksityiset lakitoimistot, mutta heidän palvelujensa hinnat ovat korkeammat.

Oikeusapuhjaus: Puh. 0100 86 200 Lisätietoja: www.oikeus.fi.

Suomen Asianajajaliitto järjestää maksutonta asianajajapäivystystä reilulla kymmenellä paikkakunnalla. Asianajaja neuvoo kaikissa oikeudellisissa asioissa ja kertoo, onko asiassa tarpeen hakea oikeudellista asiantuntija-apua ja ohjaa sinut tarvittaessa asiaan perehtyneen asianajajan tai oikean viranomaisen puoleen.

Päivystyksen aikana ei laadita asiakirjoja, eikä hoideta laajempia toimeksiantoja. Ajanvarausta päivystykseen ei voi tehdä, eikä neuvontaa voi antaa puhelimitse. Asianajajien päivystysajat voi tarkistaa kaupungeittain seuraavasta osoitteesta: www.asianajajat.fi → Asianajotoiminta → Asianajajapäivystys

*Minä kävelen kumarassa
horjhdellen.
Äsken vielä käveltiin käsikoukkua
toinen toistamme tukien,
ehkä horjhdellen mutta lähekkäin.
Yhdessä.
Yhtenä.*

*Nostan pääni.
Oikaisen hartiani.
Minä kävelen yksin.*

Minä kävelen.

– Aila Meriluoto –

Tämä opas perustuu Satu Kemppaisen, Mikkelin ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 tekemään opinnäytetyöhön: Leskiopas – raportointiosa. Sisältöä on tätä opasta varten tarkistettu, muokattu ja tiivistetty yhteistyössä Suomen nuoret lesket ry:n kanssa vuonna 2010. Opasta on päivitetty vuosina 2011, 2012 ja 2013.

Lämpimät kiitokset runoilija Aila Meriluodolle ja Lassi Nummelle luvasta käyttää heidän runojaan oppaassa. Kiitokset Kustannus Oy Kolibrille luvasta käyttää Helen Exleyn toimittaman Lohdutuksen sanoja -kirjan kahden kirjoittajan, kaniikki Henry Scott Holland ja Beth Mende Conny runoja.

Oppaassa käytetty lähteinä:

Etelä-Savon maistraatti
Etelä-Savon Osuuspankki
Holhoustoimilaki
Kela
Keski-Suomen maistraatti
Koponen Juha: Kuolinpesän osakkaan opas
Kuolinpesän osakkaille -esite, Osuuspankki
Maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö
Mikkelin Tuomiokirkkoseurakunta
Mikkelin seudun verotoimisto
Suomen hautaus toimistojen liitto ry
Työeläkelaki
Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspooli
Verohallinto

Suomen nuoret lesket ry
Matarankatu 6
40100 Jyväskylä

www.nuoretlesket.fi
toimisto@nuoretlesket.fi
puh. 044 300 6477

